

Nordjysk Socialaftale 15.4.2021

Recovery 2021-2023

Fra ord til handling

Hvordan borgere får øget kontrol i eget liv

Specialkonsulent Finn Blickfeldt Juliussen

Center for Handicap og Psykisk Sårbarhed
Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen

Kilder i note-feltet under hver slide.

—
Viden til gavn

Finn Blickfeldt Juliussen.

Special konsulent. Socialstyrelsen

TIDLIGERE

Videnscenter for Socialpsykiatri

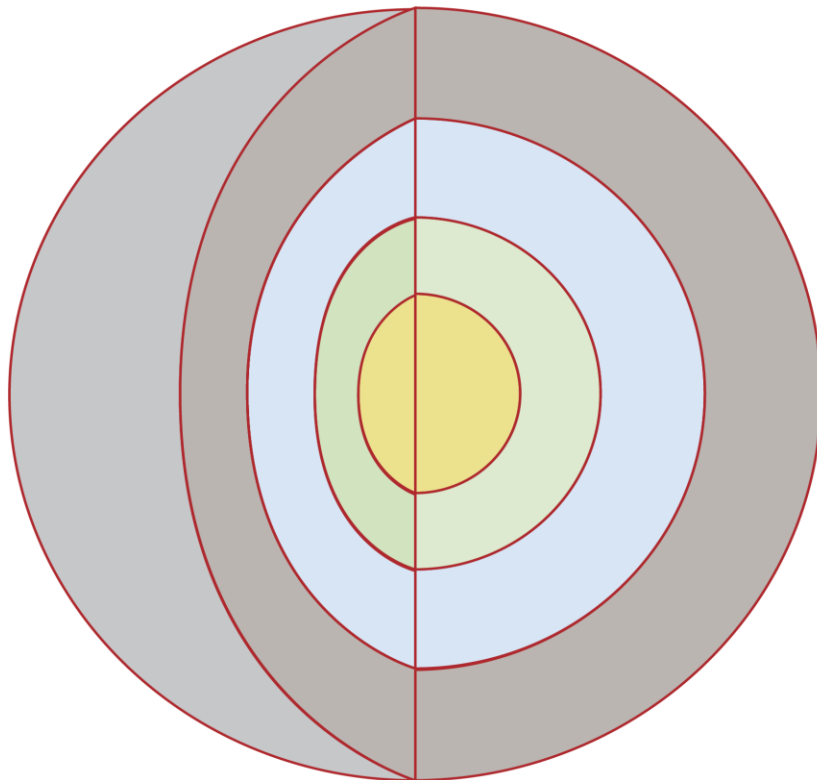
Leder. Københavns kommunes behandlingsenhed for traumatiserede flygtninge

Ledende psykoterapeut. Psykoterapeutisk Center Stolpegård. Region Hovedstaden

Afdelingsergoterapeut. Psykiatrisk Center Gentofte. Region Hovedstaden

Ergoterapeut, socialpsykiatrien Lyngby-Taarbæk kommune

Ergoterapeut, åben og lukket afdeling. Psykiatrisk Center Glostrup. Region Hovedstaden

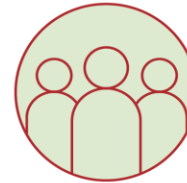
Borgeren som erfarings-ekspert

Individuelt - Kompetencer

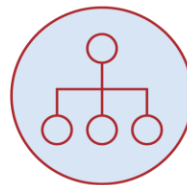
- Kompetencer
- Motivation
- Caselod pr. medarbejder

Interpersonelt - Kultur

- Samarbejdsrelationer
- Vaner, værdier og normer
- Kommunikation

Institutionelt - Kommune

- Ledelse og ledelsesstruktur
- Organisationstruktur
- Størrelse af organisation
- Centraliseringsgrad af beslutningsprocesser
- Formaliseringsgrad
- Specialiseringsgrad

Infrastrukturelt - Kontekst

- Ressortfordeling
- Strukturelle betingelser
- Politisk fokus
- Økonomi
- Diskurser og paradigmer
- Teknologi
- Konkurrence og tilskyndelser
- 'Fysiske rammer'

Hvad kendetegner målgruppen?

Noter 5 karakteristika som kendetegner borgere fra den målgruppe som du bedst kender til.

Stop Celebrate Problems !

Ord skaber virkelighed.

Det du fokuserer på, bliver der mere af.

Recovery og rehabilitering

Recovery

er det enkelte menneskes **egen oplevede proces** med at finde trivsel i tilværelsen. Og forfølge sin egen ide om et godt liv

Borgeren og de fagprofessionelle er **partnere** i borgerens recoveryproces

Rehabilitering

er den **hjælp, støtte og redskaber og metoder**, som fagprofessionelle bruger eller kan stille til rådighed for borgeren – som støtter borgeren i at finde trivsel og selvbestemmelse

Begrebsafklaring: Recovery

Recovery betyder at komme sig, og kan betragtes fra forskellige perspektiver.

• Recovery i et indefra-perspektiv

Personlig recovery vurderes fra et indefra-perspektiv, og er en eksistentiel personlig proces, hvor borgeren selv definerer sin recovery.

I **personlig recovery** er det borgerens egen idé om og fortolkning af trivsel i tilværelsen, som er central. Det betyder, at borgerens indefra-perspektiv i særlig grad bliver betydningsfuldt i forhold til viden om det gode liv.

Borgeren ses derfor som erfarings-ekspert med vigtig viden om egne personlige drømme, ønsker og håb.

• Recovery i et udefra-perspektiv:

Her vurderes recovery i et udefra-perspektiv, fra en fagprofessionel vinkel:

1) Klinisk recovery: Et sundhedsfagligt perspektiv, hvor fokus er på symptomer og symptomfrihed.

2) Social recovery: Et socialfagligt perspektiv, hvor fokus er på mestrings- og funktionsevne.

HÅB

I was not a hopeless case.

En af de mest kendte repræsentanter for brugerstemmen, er den amerikanske psykolog og erfaringsekspert Patricia Deegan.

Patricia Deegan taler med afsæt i levede erfaringer med sygehussystemet;

**”I was not a hopeless case,
rather I was in a system that had no hope”**

Patricia Deegan taler med afsæt i egne erfaringer med recovery. Hun siger, recovery er:

”.. ikke at blive ‘rask’ eller symptomfri eller ‘stabiliseret’, men snarere en udvikling af selvet – ved at man både accepterer sine egne begrænsninger og opdager en verden af nye muligheder”

” dette er et af de vigtigste paradokser ved recovery: Ved at acceptere hvad vi ikke kan gøre eller være, begynder vi at opdage hvad vi kan være, og hvad vi kan gøre. Derfor er recovery en proces. Det er en måde at leve på. Det er en holdning og en måde at nærme sig de daglige udfordringer på ... ikke en lineær proces”

60 procent af de som får diagnosen skizofreni kommer sig helt eller delvist

CHIME = personlig recovery

Konsensus mellem forskning og praksis på tværs af lande og kontinenter:

Recovery er et personligt begreb.

Recovery er den enkelte borgers egen forståelse af trivsel i tilværelsen og et godt liv.

0-----5-----10

Jeg føler mig støttet af andre mennesker

Connectness

Jeg har håb og drømme om fremtiden

Hope

Jeg har det godt med mig selv

Identify

Jeg gør ting, som betyder noget for mig

Meaning

Jeg har kontrol over mit liv

Empowerment

Brief INSPRE-O operationaliserer CHIME

Slet ikke

Lidt

I nogen grad

En hel del

Rigtig meget

1 Min fagprofessionelle samarbejdspartner hjælper mig til at føle mig støttet af andre mennesker
CHIME: føler mig forbundet med andre (Connectnedness)

2 Min fagprofessionelle samarbejdspartner hjælper mig med at have håb og drømme om fremtiden
CHIME: jeg har håb og drømme (Hope)

3 Min fagprofessionelle samarbejdspartner hjælper mig med at have det godt med mig selv
CHIME: jeg har en positiv selvopfattelse (Identity)

4 Min fagprofessionelle samarbejdspartner hjælper mig med at gøre ting, som betyder noget for mig
CHIME: jeg oplever mening (Meaning)

5 Min fagprofessionelle samarbejdspartner hjælper mig med at føle, at jeg har kontrol over mit liv.
CHIME: føler jeg er i kontrol med min situation (Empowerment)

Socialstyrelsen

Fra ord til handling 2021.

Tre perspektiver

1. persons-perspektiv: Et indefra perspektiv på borgeren. Borgeren giver selv udtryk for sine holdninger, oplevelser og ønsker. Fagprofessionelle skal ved hjælp af relevante metoder få indblik i borgerens situation indefra. Borgerens egne holdninger og oplevelser skal tages alvorligt og tillægges værdi i beslutninger, der træffes om – eller af borgeren selv

2. persons-perspektiv: Et tilstræbt indefra perspektiv på borgeren. Fagprofessionelles forsøg på at sætte sig ind i borgerens situation. Et forsøg på at forstå, hvordan det føles og opleves at være borgeren. Der tales med parter omkring borgeren, fx ægtefælle, børn - hvis borgeren ikke selv er i stand til at udtale sig.

3. persons-perspektiv: Et udefra perspektiv. Fagprofessionelles syn på borgeren, baseret på en generaliseret forståelse af, hvad det vil sige at være borger med den og den diagnose. Fagprofessionelle kender borgerens behov og behøver ikke tale med borgeren selv.

Særlige metoder ”manualiserer” det at sætte borgeren i centrum.

EKSEMPELVIS:

- Åben Dialog
- Feedback Informed Treatment (FIT)
- Low Arousal (LA2)
- Wellbeing Networks and Asset Mapping (Trivselskortet)
- Individual Placement and Support (IPS)
- Mindfulness Based Stress Reduction
- Critical Time Intervention (CTI)

**Gennem anvendelsen ”*masseres*”
borgerperspektivet ind i fagprofessionelles
fokus**

Dokumentation af recovery

1) Det er langt overvejende de borgere, der har et **socialt netværk** uden for ”systemet”, som formår at arbejde frem mod øget trivsel. Ensomhed og isolation er omvendt de faktorer, som har størst negativ indflydelse på borgerens mulighed for trivsel (recovery).

2) **Adgang til fællesskaber**, som eksempelvis uddannelse, arbejde og lokalsamfund, er sammen med en **velfungerende økonomi**, faktorer som afgørende understøtter trivsel (recovery)

3) **Håb om bedring** er en central betydningsfuld enkeltfaktor for trivsel, uanset om håbet bæres af den enkelte eller bæres i det betydningsfulde netværk omkring borgeren.

Kontrol. Ikke-kontrol

Forskning viser at oplevelsen af kontrol i eget liv - er afgørende for at mennesker kan samarbejde.

Når borgeren har oplevelse af en vis kontrol og mening, så kan borgeren ud-delegere en del af denne kontrol til eksempelvis en fagprofessionel. Dette går under betegnelsen "samarbejde"

Når mennesker mister oplevelsen af kontrol og mening vil der optræde angst.

Angst ifm kamp - flugt mekanismen kan medføre at borgeren ikke magter sin del af samarbejdet (ud-delegeringen af en del-mængde kontrol til fagprofessionelle).

Hvis tilbagetrækning umuliggøres - kan situationen eskalere

Det er afgørende for samarbejdet, at borgeren får øget fornemmelse af kontrol i eget liv. Ift egne følelser og tanker og i forhold til målene for indsatsen.

Personlig recovery er for alle med handicap

Personlig recovery hører hjemme i menneskers eksistentielle og sociale livsverden, i lokalsamfundet. I det andre har, og i drømmen om at trives der, midt i det gode liv, med adgang til ønskede fællesskaber.

Personlig recovery handler om mennesker og eksistens og kalder derfor på faglige kompetencer i forhold til ”menneskeviden”.

Mennesker kan udtrykke deres særlige indefra-perspektiv og oplevelse af trivsel gennem sproget, men mennesker er ikke begrænset til at udtrykke sig gennem sproget.

Et spædbarn har også et indefra-perspektiv, selvom spædbarnet ikke har sprog i formel forstand. Alle kan imidlertid let høre, om et spædbarn trives eller ej.

På samme måde har et stærkt funktionsnedsat menneske uden sprog, syn eller hørelse også et indefra-perspektiv, som kan høres, opfattes og kommunikeres.

Recovery udfordrer borger og fagprofessionel

Forskning viser at recovery-processer har fire elementer

- 1) **Udvikling af en positiv identitet, der rækker udover at være et menneske med funktionsnedsættelse. Fokus på borger ressourcer**
- 2) **At skabe en personlig tilfredsstillende mening omkring funktionsnedsættelsen. Fokus på borgerens indefra-perspektiv**
- 3) **Selvstyring som overgangen fra de professionelles styring til selv at tage personligt ansvar gennem selvstyring.
Kan fagprofessionelle lade borgerens mål styre?**
- 4) **Udvikling af værdsatte sociale roller – udenfor systemet, i civilsamfundet. Fokus på borgerens inklusion og deltagelse**

PEERS

Peers er positiv forstyrrelse

Peers kan fremme forståelsen for, at fagprofessionelles rolle er at bygge broer mellem "udenforskab" og almene fællesskaber i lokalsamfundet.

Peers virkning:

Bedre livskvalitet, selvtillid og selvværd blandt borgerne.

Større tilfredshed blandt borgere.

Større accept af egen situation og positivitet overfor fremtiden.

Reduceret selv-stigma blandt borgere.

Større socialt netværk og bedre brug af netværket.

Øger kvaliteten og reducerer brugen af tvang.

Forkorter indlæggelsestid, reducerer genindlæggelser.

Udfordrer negative antagelser blandt kolleger.

Ressourcefokuseret udredning. Den hollandske model CARE

1. Først afklares hvad borgeren aktuelt og potentielt **mestrer** ved hjælp af egne ressourcer
2. Herefter afklares hvad borgeren aktuelt og potentielt mestrer ved hjælp af **netværkets ressourcer**
3. Herefter afklares hvad borgeren aktuelt og potentielt mestrer ved hjælp af **ressourcer i lokalsamfundet.**
4. Først herefter afklares hvilke ydelser og indsatser borgeren har brug for.

Diagnoser siger ikke noget om en borgers aktuelle funktionsniveau og behov for ydelser.

Problemfokus brydes

Ressourcefokus bygger på seks arbejdsmåder:

- 1) Funktionsnedsættelse er en del af borgeren, ikke hele borgeren
- 2) Borgere med funktionsnedsættelse har de samme behov som alle andre
- 3) Selvom man har en funktionsnedsættelse, er man i stand til at træffe gode beslutninger i eget liv
- 4) Der er ikke én hjælp, der passer til alle.
- 5) Værdsatte sociale roller er vigtigt for det at trives
- 6) Mål skal udspringe fra borgeren selv

Den røde tråd.

2000. Recovery-begrebet introduceres i dansk praksis

2004. Hvidbogen definerer rehabilitering

2009. Handicapkonventionen ratificeres (inklusion og deltagelse)

2011. WHO: fjern barrierer for deltagelse (inklusion og deltagelse)

2014. Ny tilsynsreform og kvalitetsmodel (inklusion og deltagelse)

**2018. Nye regler i serviceloven om forebyggende tilbud for voksne. § 82.
Lavtærskeltilbud: Din Indgang Fredericia (inklusion og deltagelse)**

2019. Ressourcefokuseret VUM (inklusion og deltagelse)

2020. Øget kvalitet i socialpsykiatrien – SATS-19 (inklusion og deltagelse)

Socialstyrelsen

Fra ord til handling 2021.

Barrierer for recovery og deltagelse

Benspænd i systemland.

- Søjle organiseringer som hver for sig, lukker sig om sig selv
- Problemfokus som adgang til (forsat) hjælp. Negativ incitament struktur

Benspænd i fagland.

- Problemfokus. Stigmatisering som pessimisme på borgerens vegne. Kronicitetsparadigmet: Én-gang-psykisk-syg = altid-psykisk-syg
- Netværket afkobles fra start.

Benspænd i borgerland

- Tillært hjælpeløshed. Selvstigmatisering.
- Pleaser-adfærd, under-dog i eget liv.

Fra ord til handling. Og så er det gratis.

Socialstyrelsens nye indsatssteam

tilbyder socialpsykiatriske tilbud et rådgivnings- og udviklingsforløb med sigte på i fællesskab at styrke kvaliteten i socialpsykiatrien.

Rådgivningen bygger særligt på viden

om recovery-orienterede og rehabiliterende indsatser, og forløbene er derfor målrettet tilbud, der ønsker at udvikle og forbedre indsatsen med dette afsæt.

Det enkelte forløb bliver tilpasset ansøgernes udfordringer og ønsker om udvikling.

Målgruppen omfatter ledere, fagprofessionelle og borgere i socialpsykiatriske tilbud. Indsatsforløbene er gratis for tilbuddene og forventes at vare fra 4 til 12 måneder, alt efter behov og ønsker.

Fra ord til handling. Og så er det gratis.

Kurser til socialpsykiatrien.

Målrettet fagprofessionelle og ledere i socialpsykiatrien. Kurserne fokuserer på den aktuelt bedste viden om recovery og rehabilitering.

Recoveryorienteret rehabilitering

bygger på et inddragende, inkluderende og involverende mindset. Kurserne sætter spot på konkrete recovery-orienterede tilgange og metoder.

Borgeren i centrum

At sætte borgeren i centrum ud fra en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang

Læs mere på **Socialstyrelsens hjemmeside**. Her kan du også se, hvordan din organisation kan gøre brug af de forskellige tilbud, samt finde ny viden om kvalitet i socialpsykiatrien, som løbende formidles på hjemmesiden: www.socialstyrelsen.dk/handicap/psykiske-vanskeligheder

Recovery-orienteret rehabilitering

Recovery-orienteret rehabilitering handler om at tilbyde den støtte, der hjælper borgerne med at indfri sine håb, ønsker og drømme, med sigte på at komme sig og få et tilfredsstillende og meningsfuldt liv med størst mulig selvstændighed. Den tilgang har Socialstyrelsen konkretiseret i otte faglige principper, som en fælles forståelsesramme i det samlede initiativ:

Tag udgangspunkt i borgernes håb, ønsker og drømme

Borgernes håb, ønsker og drømme skal være udgangspunktet for de mål, der sættes for indsatsen.

Fokusér på borgernes ressourcer

Indsatsen skal tage udgangspunkt i borgernes ressourcer.

Inddrag borgernes lokalsamfund og netværk

Indsatsen skal hjælpe borgerne med at deltage i almene fællesskaber og med at skabe eller bibeholde relevante relationer til de mennesker, borgerne har i deres liv.

Arbejd koordineret med borgernes samlede livssituation

Indsatsen skal tage udgangspunkt i borgernes samlede livssituation, og understøtte en sammenhængend og helhedsorienteret støtte.

Sørg for at følge op, så indsatsen altid er den rette

Borgernes mål skal tage udgangspunkt i borgernes aktuelle situation og løbende justeres, hvis det er relevant for målopfølgningen.

Mød borgeren med åbenhed, tillid og respekt

Borgerne mødes med nysgerrighed, tillid og respekt i samarbejdet. Samarbejdet skal understøtte at borgerne kommer tættere på egne mål.

Hjælp borgerne så tidligt som muligt

Sæt ind med tidlige og forebyggende indsatser via tilgængelige, synlige og fleksible tilbud.

Brug metoder og viden, der virker

Der anvendes faglige metoder og indsatser, der er dokumenteret at virke.

Samlet set er målet med at styrke socialpsykiatrien, at

- Flere mennesker med psykiske vanskeligheder oplever bedre trivsel, sundhed og mestring.
- Flere mennesker er aktive deltagere i lokalsamfundets almene fællesskaber.
- Der er større tilfredshed med indsatsen.
- Flere oplever mindre brug for støtte.
- Flere kommer i uddannelse og beskæftigelse.

Spidsen af jet-jageren 2021.

Fagprofessionelle understøtter borgerens oplevelse af kontrol.

- 1) ved at lade borgerens egne mål definere indsatsens mål
- 2) ved at gøre det muligt for borgere at skifte kontaktperson hvis ikke de oplever sig mødt, set, respekteret og hjulpet
- 3) ved at invitere borgerne med til undervisning og tilrettelægge undervisningen på en måde så den enkelte borger forstår at vedkommende er ønsket og vigtig
- 4) ved at kalde borgerne for "kursister" og tilbyde dem løn for at deltage i den undervisning som før alene blev tilbudt fagprofessionelle
- 5) ved at invitere borgere med til supervision når deres "sag" drøftes
- 6) ved at invitere borgere med i ansættelsesudvalg og tilrettelægge ansættelsesprocessen på en måde så den enkelte borger kan forstå og bidrage
- 7) ved at indføre standardprocedurer ved fagprofessionel magtanvendelse. Hvor den borger som der er blevet anvendt magt imod, selv bliver en del af debriefingen. Selv får mulighed for at bidrage med sit perspektiv, i det som indberettes om hændelsen.

Socialstyrelsen

Ny traume-bevisthed 2021

Fra: "hvad er der galt med *dig*"!

Til: "hvad er der *sket* med dig" ?

Viden til gavn

Krystalkuglen 2-6 år (ifølge Finn)

Personlige budgetter betyder, at aktøren får pladsen som partner, beslutningstager og arbejdsgiver i forhold til fagprofessionelle.

Personlige budgetter afprøves i stor-skala i England (siden 2008).

Personlige budgetter betyder at aktøren på baggrund af en godkendt handleplan, støttes til økonomisk selvforvaltning af det beløb som den enkeltes rehabilitering forventes at koste.

Engelske evalueringer viser at personlige budgetter skaber øget empowerment og autonomi hos aktørerne. Evalueringerne viser at især fire aktørgrupper profiterer af personlige budgetter; 1) aktører som har brug for langvarige sundhedsfaglige og socialfaglige indsatser, 2) aktører med psykiske vanskeligheder, 3) aktører med indlæringsvanskeligheder og 4) yngre aktører med fysiske funktionsnedsættelser.

Evalueringerne viser at personlige budgetter på samme tid betyder øget autonomi, progression og reduktion i aktørgruppens træk på primærsektor og på akutte indsatser.

Danmark har gennemført vellykkede pilotforsøg med personlige budgetter.

Det ene pilotforsøg gav socialt udsatte, mulighed for personligt budget. Det andet pilotforsøg langtidsledige.

Resultaterne var gode; nogle blev selvhjulpne. Mange blev mindre afhængige af offentlige støttesystemer.

Både i Danmark og i England brugte flere aktører færre midler end de fik tildelt.